

ЎҚИТУВЧИНИНГ ДАРС БЕРИШ МАҲОРАТИ

Расулова Малика

Умаров Отабек

Республика мусика ва санъат коллежи

Педагогик маҳорат – бу: биринчидан, шахсининг структурасида ўз-ўзини бошқариш; иккинчидан, фундаментал билимларини, касб маҳоратини, мутахассислик малакасини эгаллаш; учинчидан, педагогик қобилиятларни, маҳоратни такомиллаштиришни тезлаштириш; тўртинчидан, техник билим ва қобилиятларга таяниш, педагогик фаолият мақсадларини бир-бири билан боғлаш кабиларга эришишдир.

Маҳоратли ўқитувчи талабалар руҳиятини, билим ва камолот даражасини ҳисобга олади. Баъзи ўқитувчиларга дарсликдаги ўқув материали оддий, тушунарли ва қандайдир алоҳида изоҳни талаб этмайдигандек туюлади. Бундай ўқитувчилар талабаларни эмас, балки ўзларини назарда тутадилар. Қобилиятли, тажрибали ўқитувчи ўзини талабанинг ўрнига қўя олади. У фаннинг илмий-назарий асосларини талабаларга тушунтириш мақсадида иш тутади. Шунинг учун у баён этишнинг характер ва шаклини алоҳида ўйлаб чиқади.

Маҳоратли ўқитувчи дарс материални баён этиш жараёнида талабаларнинг қандай ўзлаштираётганларини кузатувчанлик асосида пайқаб олади ва зарур ҳолларда баён қилиш усулини ўзгартиради. Шунингдек, ўқитувчи талабаларни саводли ўзлаштиришлари учун замин тайёрлаб, уларни дам олишдан ишга ўтишлари, бўшагини, ланжлик, лаёқатликларини барҳам бериш учун минимал даражада фойдаланиш учун вақт ажратиш зарурлигини ҳисобга олади. У тегишли вазият келгунга қадар иш бошламайди.

Ўқитувчининг одоби, маданияти юксак бўлсагина, талабаларга нисбатан меҳрибон, саҳоватли бўла олади. Ўқитувчи умуминсоний кадриятларни ижодий ўрганиб, таълим-тарбия жараёнига татбиқ этиши лозим. Шу билан бирга миллий ўзига хослигимизни, асрлар синовидан ўтган анъаналари-мизни, хамиша иймон-этикод билан яшаш каби ҳаётий тамойилларимизни ҳам сақлаб, ҳам юксалтириб бориши ва уларни талабалар қалбига сингдириш зарур. Ўқитувчи фаолияти ўз моҳиятига кўра ижодий характерига эга. Маълумки, инсон олдида бирор муаммо тургандагина ижодкорликка эҳтиёж туғилади. Ўқитувчи фаолияти ана шундай хусусиятга эга. Педагогик ижодкорларнинг асосий моҳияти фаолиятининг мақсади ва характери билан боғлиқ. Педагогик фаолият талаба шахсини, унинг дунёқараши, эътиқоди, онги, хулқ-атворини шакллантиришдек умумий мақсадга бўйсинган сон-саноксиз масалаларни ечиш жараёнидир. Ўқитувчи фаолиятидаги ижод-корлик ана шу масалаларни ечиш усулларида, уларни хал қила олиш йўлларини қидириб топа олишида ифодаланади.

Педагогик ижодкорлик манбаи – бу педагогик тажрибадир. Педагогик тажриба – муаммоли вазиятларга жуда бойдир. Илғор педагогик тажриба деганда, биз

ўқитувчининг ўз педагогик вазифасига ижодий ёндошишини, талабаларнинг таълим-тарбиясига янги, самарали йўл ва воситаларни қидириб топишини тушунамиз.

Ижодий ишлайдиган ўқитувчи фақат талабаларни муваффақиятли ўқитиш ва тарбия бериш, илғор иш тажрибаларини ўрганиш билангина чекланиб қолмасдан, ташқи таъсирчанлик кўникма ва малакаларига ҳам эга бўлиши зарур. Хозирги замон таракқиёти ўқитувчининг ижодкор бўлишини, фаннинг муҳим муаммолари юзасидан эркин фикр юрита билиш, фан ютуқ-ларини талабаларга етказа олиш, тадқиқот ишларига ўргата олишини талаб қилади.

Тарбия жараёнида талабага педагогик таъсир кўрсатиш у ёки бу юксак ахлоқий сифатларининг моҳиятини аёнлаштириш демакдир.

Ҳар бир шахсга таъсир этиши тарбиячининг педагогик маҳорати ва обрўсига боғлиқдир. Бунда:

- талабанинг ижобий хатти-ҳаракатларига тўқинлик қилмаслиги;
- талаб аниқ ва тушунарли бўлиши;
- қўйилган талаб ва вазифаларни натижасини билиш;
- талаб очиқ чеҳра, самимий бир оҳангда берилиши, илтимос, маслаҳат, яхши ниятга чорлаш;
- талаб талабаларнинг ёши, билим савиясига мос бўлиши, талабаларга кесатиш, миннат қилиш бўлмаслиги ва бошқаларга эътибор бериш лозим.

Кишилиқ жамоаси пайдо бўлган даврдан бошлаб инсон ҳеч қачон ёлғиз яшай олмаган. Жамоаларни ташкил қилиш ва унинг тарбиявий таъсирини назарий ва амалий асослари мутафаккир ва олимлар томонидан ўрганилиб, илмий тадқиқот ишлари олиб борилган. Тарбиячининг вазифаси талаба-ёшлар жамоасини ташкил қилиш, тарбиялаш ва жипслаштириш борасидаги назарий билимларни ўзлаштириб, илғор тажрибаларга суяниб, уларни тарбиявий жараёнида ўртоқлик, дўстлик, ўзаро ҳамкорлик, ҳамжиҳатлик, ўз-ўзини тарбиялаш ва бошқариш каби жамоатчилик сифатларини шакллантириш маҳоратини ўзлаштиришдан иборат.

Улар:

- ҳар бир талаба шахсида ўзаро муносабат алоқаларини яратиш;
- талабалар кундалиқ фаолиятларининг ҳамма қирраларини жамоада жипслаштириш;
- шахсий манфаатдан жамоа манфаатини юқори қўйишга ўргатиш;
- жамоада бир-бирига меҳр-оқибатли, мурувват ва сахийлик, дўстона ҳамкорлик мавжуд бўлса, у катта тарбиявий кучга айланади.

Касб-ҳунар таълими коллежи ўқувчилар жамоаларини ташкил қилишда ўқитувчидан турли-туман усул ва воситалардан маҳорат билан фойдаланиш талаб қилинади.

1. Ўқитувчи жамоа аъзоларини янги шароитга мослаштириш жараёнида уларга ишонч, ҳурмат, хушмуомалалиқ талабаларни тўғри қўя билиш, шу билан бирга ўқувчини тушуниш ва эшита билиш маҳоратига эга бўлиши керак.

2. Ўқувчилар жамоасидаги етакчи куч-таянч ўзагини танлаш.

3. Жамоа аъзоларининг ҳар бирининг кучига, қобилиятига қараб топшириқлар бериш.

4. Жамоода янги анъана, қонун-қоидаларнинг дастлабки куртагини яратиш ва унга амал қилиш.

Фойдаланилган адабиётлар:

1. Турсунов И., Нишоналиев У. Педагогика курси. – Т.: «Ўқитувчи», 1997.
2. Зарипов К. Ўқитувчилар малакасини оширишда мактаб раҳбар-ларининг роли. – Т.: «Ўқитувчи», 1993.
3. Мунавваров А.Қ. Педагогика. – Т.: «Ўқитувчи», 1996.
4. www.pedagog.uz
5. www.tdpu.uz
6. www.kasu.uz